

Pričinimo s popravilo pri sebi! Kar se tiče Učiteljskega Tovariša, mora biti vseh nas vroča želja, da opusti odslej do kongresa vse, kar bi utegnulo koga žaliti; če bi se pa napadi nasprotnikov vendarle ponavljali, naj jih ponatisne, a brez komentara in brez protinapadov. Morda pridejo take beleške še kdaj pozneje do veljave. Če je vodstvu Slomškove Zveze kaj do resne ustanovitve enotne strokovne učiteljske organizacije, tedaj naj nujno predruži svojo taktiko. Razdružitev noče, Zaveze ne prizna, ampak se obrača kar na Učiteljsko Udruženje v Beogradu; vrhulaga ne stori nič pozitivnega proti napadalcem šole in učiteljstva, dasi sedi v vodstvu Slov. Lj. Stranke njen predsednik kot zaupnik. Eno je gotovo: V tem tiru ne more, ne sme in ne pojde dalje!

Dragi tovariši in tovarišice! Odzvali ste se našemu pozivu in prišli ste k skupnemu razgovoru, ki vodi v Unijo. Nikogar ne silimo vanjo. Se več! Če je kdo med našim članstvom, v katerem živi prepričanje, da sami nismo zmogni in sposobni voditi lastne organizacije, vnapaj da so nam potrebni še nadalje tuji vodniki; ali če komu ta program sploh ne ugaja, svobodna mu pot iz naših vrst. Ve naj pa, da se naša Unija vseeno izvrši, ker ima vse življenjske pogoje.

Ako je v nas kaj dobre volje, ne bo težko najti prave poti do uresničenja idej, ki so nam skupne. Danes Vas, ki še niste pri nas včlanjeni, še ne vprašamo za Vaše definitivno mnenje. Do 2. maja, ko se vrši letošnji naš občni zbor, pa se že lahko odločite tako ali tako. Da so naši nameni čisti in iskreni, vam ponudimo za slučaj vstopa do dobe kongresa dvoje mest v društvenem odboru.

Če razrešimo Svetopolkovo oporoko po nazorih njegovih sinov Mojmirja, Svetopolka in Zborja, tedaj bomo hodili sigurno še nadalje preko klancev in prepado po trnjevi šol in učiteljski poti; če jo sprejmemo za svojo, kakor jo je zamislil močeni Svetopolk, tedaj zasine solnce sreče in blaginje ne le jugoslovanske šolstvu in učiteljstvu, ampak po njem tudi vsemu troimenemu narodu SHS. Pot je nglajena — in odločitev leži v Vaših rokah!

ALBIN SPREITZ:

Več demokratizma v naše organizacije.

V zadnji številki „Tovariša“ citamo o kastah v naših vrstah. Prav žalosten je ta pojav!

Res je, da se v političnem življenju vedno bolj pojavljajo idejni razkoli v istih strankah, kar znači neenotnost mišljenja in organizacijo na zmag. Vedno bolj se redči takozvana organizacija mišljenja. Psihološko je to popolnoma umljivo. V današnjem tako politično vzburjenem času ne gre pri agitacijah toliko za idejno soglasje, kakor za število! Število je, kakor je že učil slavni Pythagora, kvintesenca vsega obstoječega, glavni činitelj, ključ do razrešitve vsemira!

Koliko jih je, ki se pridružijo kakšni politični ali strokovni organizaciji edinole iz kakšnega materialističnega razloga! Idejni razkoli v raznih političnih in stanovskih organizacijah dovedejo sčasoma do takozvanega političnega in socialnega individualizma, za katerega se ogrevajo nekateri nadredni intelektualci.

Omenjam le nedavno preminulega slavnega naravoslovca Haeckla in tiste struje v moderni biologiji, ki ocenjujejo individue le po prirodnih in umstvenih zmognostih.

je naiven, tega peharijo. Zato je tem težje ohraniti si ono pravno ravnovesje, podzavestno še manj, ker lahko privede v takozvano naravno popačenost ali — kakor jo Nemeec nazivlje — „natürliche Schlechtigkeit“.

Zato je nalog vseh vzgojiteljev — in to zvanje imajo skoraj vsi ljudje — da vplivajo na človeka-gojenca v tem smislu, da postane s a m sodnik čez svoje misli in dela, in pripravijo v njem toliko dobre volje, da bo skušal iz lastnega nagnenja postati dober in vreden član človeške družbe. Intelektualna izobrazba naj služi posebno v prvih letih tej vzgoji, in v drugi vrsti šole splošni in stanovski naobrazbi.

Kadar slišimo in govorimo o kulturni zadači izobraženega človeka, radi mislimo na njegovo javno delovanje in njegov vpliv na javnost. Tudi do tega bomo prišli. A sedaj bi rada osvetlila kulturno delo žene v njenem najbližjem krogu. Imam za to konkreten primer!

Poznam kmetjsko ženo, ki je uživala samo ljudskošolsko naobrazbo, pa „imeli smo“ — kakor rada ona in mnogo njenih rojakov naglašajo — „imeli smo dobrega

Biva pa še drugi svet, in to je svet čustev, ki neguje in poudarja socialni nagon do sočloveka. V globokočuteči pesmi „Siromak“ pravi Simon Gregorčič: „Za vse je svet dovolj bogat in srečni vsi bi bili, ko kruh delil bi z bratom brat s prav srčnimi čutili.“

S tem prestopim na prag čistega demokratizma, ki je drugo ime za nesebično človekoljubje in je organizacija ljudi na podlagi socialne enakopravnosti in svobode. Čisti demokratizem ni politična struja, saj hoče biti vendar vsaka stranka, tudi najbolj reakcionarna, vsaj na zunanji demokratična! — Demokratično mišljenje je upoštevanje, spoštovanje in stvarno razmišljanje o vsakem poštenem mnenju in stremljenju ter klonitev večini.

Toda dovolj o tem. — Kakor nam članek „Kaste“ pove, se snujejo in že dejansko obstoje organizacije raznih vrst učiteljstva. Res je, da se v organizacijah istih stanovskih članov lažje in boljše precizirajo težnje in stremljenja taistih, a političnega učinka ni, ker današnji čas pozna in spoštuje le velike organizirane sile, kar je preveč znano dejstvo. Ne morem pa preko resnice, ki jo je slavni francoski mislec dr. Gustave Le Bon izrekel v svoji znameniti knjigi: „Psihološki zakoni razvoja narodov“, da fanatiki in haluciniranci ustvarjajo zgodovino! Toda takšne krepke individualitete vplivajo le sugestivnim potom na množice. To pa ne pomenja v naših stremljenjih ničesar.

Okrajna učiteljska društva, ki so veje osrednje učiteljske organizacije, morajo biti prevečena duha čistega demokratizma! Ne prišlo bi do separatnih društev, če bi se v okviru okrajnih učiteljskih društev zasnovali posebni odseki takšnega strokovnega učiteljstva, ki so v kraju. Recimo strokovno učiteljstvo, učiteljice ženskih ročnih del, otroške vinarice in drugo takšno učiteljstvo bi tvorilo poseben odsek v društvu. Za njih specielne težnje se mora zavzeti vso v društvu organizirano učiteljstvo z vso vmeno in po načelih čistega demokratizma!

Dnevni red zborovanj obsegaj vselej kakšna stremljenja imenovanega učiteljstva. Zborovanja mora obvladati duh solidarnosti, tesne stanovske zavesti!

Premalo se pri naših društvih upošteva položaj upokojenega učiteljstva in učiteljice ženskih ročnih del. Ne vem, zakaj se ne agitira z vmeno, da pristopijo k društvom učiteljice ženskih ročnih del?

Nadalje ne vem, koliko učiteljice ženskih ročnih del je organiziranih v raznih okrajnih učiteljskih društvih. Vem pa, da jako malo in da navadno ne pridejo nikoli do besede! — Smatra se jih za nižjevrstne individue!

Odbor društev mora biti sestavljen na popolnoma demokratiškem temelju. Polovico članov naj tvorijo učitelji, polovico pa tudi učiteljice.

Njih mnenje se ne sme smatrati za nižjevrstno ali slabo mnenje, kakor se tu in tam prigodiva.

Več razumevanja za socialni sestav družbe, več demokratizma in izginile bodo separatistične organizacije in separatistične težnje iz naših vrst. Skujmo tesneje organizacije, zakaj le v združenih, strnjjenih vrstah je moč!

A. VOLAVŠEK:

Naša dolžnost.

Naš rezervni sklad je bojni sklad v borbi za kulturni napredek. Zadovoljiv procvit narodne prosvete je pa odvisen od šolskega zakona. Za tega se bje boj. Vsak rodoljub je istih misli, a v prvi vrsti smo poklicani mi, da storimo v zadevi no-

učitelja, ki nas ni le dosti naučil, temveč nam pri vsaki priliki kazal in vplival na nas, kako moramo ravnati v življenju. Znal nam je vzbuditi veselje do šole in šolskega dela in kar je še več vredno, veselje do knjig, po katerih smo tudi pozneje radi posegali ter se potom njih izobraževali.

In res, sama lahko svedočim, da vlada v tistem kraju neka splošna inteligentnost — sad dela učiteljevega, ki je z ljubeznijo opravljal svoj poklic.

Koliko dobička bi imela žena šele, ko bi se ji dala prilika v gospodinjstvih šolah, da se stanovsko izobrazi; a vsi stanovi imamo strokovnih šol, le dekle kot bodoča žena, gospodinja in mati mora sprejemati starokopitne tradicije, ali pa potom čitanja in potom izkušnje iskati novih boljših poti — seveda, če ima v to čas!

Pa da pridem nazaj h kmetjski ženi! Ona opravlja vestno in brez godrnjanja dolžnosti, ki jih ji nalagajo vsakdanji opravki, a se pri tem še dobro zaveda onih vzvišenih dolžnosti, ki jih ima kot žena, mati, gospodinja — kot človek proti ljudem in s svojo priprosto a prisrčno du-

vega šolskega zakona, kolikor je mogoče. Pripravljamo se na odločilno bitko! Gorje nam, če nas najde veliki trenutek nepripravljenosti!

Vsak uspešen boj pa temelji na trdni materialni podlagi. Če ne bo te, ne bo mogla organizacija izvršiti potrebnih korakov. Krivi bomo mi, če bomo sicer odprili src, a zaprtih rok. Sramota bo padla na nas!

Ni dosti, če dvigamo samo svoj glas kakor vojni dobičkar, ki navdušuje za vojno, a se je ne udeleži, nego se okorišča v varnem zavetju z njenimi sadovi.

Toda naše vrste morajo biti in bodo proste takih ljudi. To nam vevlevata stanovska in osebna čast. V to svrhu bi pa bilo želeli enotne, pravične, sorazmerne odmere prispevkov. Izrazi v „Tovarišu“ nam ne nudijo nikakega pregleda, koliko je še tovarišev in tovarišic, ki so pozabili na Gregorčičev „odpri roke!“, dočim so nam dali zopet mnogi tovariši in mnoge tovarišice vzpodbuden vzgled stanovske zavednosti in požrtvovalnosti.

Zato predlagam:

1. Zaveza pozovi vse organizovano učiteljstvo, da žrtvuje najmanj po 1 % od celokupnih mesečnih prejemov rezervnemu skladu.

2. Zaveza vplivaj na vsa društva, da sprejmejo tozadeven sklep.

3. Odmera bodi za vsa okr. uč. društva enaka.

4. Ista veljaj od vstevši 1. aprila naprej.

5. Preplačila objavi imenom „Tovariš“.

6. Prispevke zbira družva ter jih vpošljejo rez. skladu.

7. Društva naj imajo v evidenci one eventualne člane, ki bi ne hoteli uvaževati tozadevnega društvenega sklepa. Seznam teh članov naj vpošljejo društvu Zavezi do 30. vsakega meseca.

8. Društva naj sklenejo, da velja le tisti znesek kot vplačan, ki ga je kdo plačal d r u š t v u za rezervni sklad.

9. Zaveza priporočaj ostalim pokr. uč. organizacijam, naj delujejo v označenem smislu.

Vsi na delo! Naš sklad bodi naš ponos in trdna opora naših prizadevanj. On pa tudi je in bo zrcalo in merilo naše stanovske zavednosti.

To so moje misli, ki jih pa ne vsiljujem nikomur. Veselilo bi mi, če bi se oglašili o zadevi še mnogi tovariši.

Sklad pa cveti in rasti ter obrodi obilen sad!

Obogatimo mladinsko knjižnico!

Dočim je med vojno le redkokdaj zagledala kaka knjiga beli dan, se zdaj zdi, da založniki kar tekmujejo, kdo bi izdal več knjig. Srečujemo pa knjige z novo, pa tudi s staro vsebino, t. j. izhajajo knjige, ki so pošle, nanovo.

Le mladinska knjižnica ne najde usmiljenega srca. Živi pravo medvojno življenje. Kar pa je mladinskih knjig, povečini ne prija niti ljudskošolski mladini, kaj šele meščanskošolski in nižjegimnazijstki. In vendar bi morale imeti knjižnice meščanskih šol knjige naših pisateljev in pesnikov, če naj bo pouk v slovstvu res pouk in ne samo utepavanje raznih letur brez mesa in krvi. Čitanka ni in ne more biti pravo nadomestilo v namen, ki ga ima pouk v slovstvu, da vzbuja željo po čitanju sploh, posebno pa po vglabljanju v duševne zaklade naših največjih mož.

Odveč bi bilo še nadalje govoriti o eminentni važnosti mladinske knjižnice,

hovitostjo oplemenjuje obitelj in okolico. To je tisto tiho, skromno kulturno delo žene, tisto „tihožitje“, ki ne žanje priznanja javnosti in ki ga niti ne zapazimo, ako ne preživimo nekaj dni v taki hiši.

Koliko dobrega lahko ustvarja dobra in razumna žena! Kako srečna je obitelj, ki se ogreva ob taki materi, in če bi bilo dosti takih žen in obitelji, koliko ljudi bilo bi srečnih!

Ni sicer vsaki in vsakemu dana ona veselost, zunanja prisrčnost in zgovornost, o kateri sem omenila gori in ki napravi človeka na prvi hip prikupljivega, a to ni potrebno!

Naj se mi še enkrat dovoli nemški citat, ki mi je ravno v mislih: „Schön ist nach dem großen das stille Heldentum!“

Vsi imamo vpogled v družinsko življenje, če ne doma, pa drugod. Prosim, pomislite malo! Se spominjate slučajev, kjer malenkosti povzročajo nesoglasje v obitelji ali vsaj tiho vznemirjenje, ki pokvari človeku razpoloženje in to radi neobzirnosti obiteljskih članov? Temu lahko dosti odpomore žena — ker govorim o njej — izobražena žena, ki vpliva na otroke in moža. Protlučinek ne izostane in tako na-

saj smo si v tem edini. Pač pa hočem razgrniti načrt, ki sem o njem prepričan, da njega izvršitev ne bi bila pretežavna. Obračam se do založnikov in pisateljev novih ter prirediteljev starih knjig.

Izšla je prva knjiga Erjavičevih spisov. Koliko je takih, ki jih je lahko dati mladini v roke! Ali bi jih ne kazalo izdati v eni knjigi? Če pa ne, vprašam, ali bi ne bilo mogoče natisniti več pol onih spisov, ki smejo v roke naše mladine, in jih združiti potem v knjigo? Nič bi menda ne delo, če pridejo proizvođači dveh pisateljev v eno knjigo, seveda tedaj, če bi jih za eno primanjkovalo. To založnikom.

Lažje se mi zdi delo pisateljev in prirediteljev. Nič bi ne delo, če bi kakšno spotačljivo mesto odstranili. Če so mnenja, da ne gre, tedaj še ostane itak lepo število spisov, ki so brez njih. In dalje. Kdor bi se ne čutil dovolj trdnega pedagoga sam, se more obrniti do mož, ki so priznani pedagogi. Ni, da bi dvomili o tem, da bi odrekli svojo pomoč pri izbiranju.

Tako, mislim, da bi dobili kmalu dosti lepih knjig za svoj up in svojo nado. Te knjige bodo izpodrinile oni strup, ki zastruplja mladež in jo bo, dokler ostanejo mladinske knjižnice take, kakor so. Odbijajo in ne vabijo, ne vabijo, temveč tirajo v močvirje.

Da bi knjige ne imele odjemalcev, ni dvomiti. Srednje in meščanske, pa tudi ljudske šole jih bodo naročevale, saj te splošna želja po njih. Le opozoriti bo treba nanje. Kako naj knjigo kupim, če ne vem zanjo!

H.

Zapomni si!

Tudi pravičnik greši desetkrat na dan. Postni čas je, veliki petek se bliža. Zato pojdi Jugoslovan v sebe in izprašaj si vest, kako le s tvojim narodnim prepričanjem. Ako se ne bojiš odkritosrčnosti, boš našel, da je tvoja narodna zavest precej precej mlačna, tvoja požrtvovalnost malo hvale vredna tvoj narod, ponos pa v nevarni bližini ničle. In ker je spoznavanje samega sebe prvi korak k poboljšanju, se bodeš čisto gotovo odločil, da:

1. takoj pristopiš kot član k Jugoslovanski Matici.

2. začneš marljivo pridobivati nove člane za J. M.

3. v veselih družinah sem ter tje napraviš zbirko radovoljnih prispevkov za J. M.

4. kot član vseh možnih prireditvenih odborov določiš nekaj odstotkov prebitka za blagajno J. M.

5. ne boš godrnjal, boš li nahajal večkrat v računih postavko par vinarjev v prid J. M.

6. se pri dedščinah spomniš s primernimi odstotki J. M.

7. pri vsakem pietetnem, slavnostnem ali godovnem povodu določiš doslej negospodarsko uporabljene zneske v korist J. M.

8. se vsaki mesec odrečeš samo eni četrtinki vina in prihranjeni trošek nakažeš J. M.

9. ne boš nikoli ignoriral nabiralnikov J. M. in

10. da bodeš kjer in kadarkoli podprl njen prosvet z besedo in dejanjem.

Prepušči Wilsonove točke njihovemu avtorju, ki se niti sam po njih ne ravna, ti pa se ravna po predstoječih desetih, kati one so za končno osvoboditev neosvobojenih naših bratov realnejšega in izdatnejšega pomena.

P. P.

stane v obitelji ona sladka harmonija, ki jo na nekateri obitelji občudujemo in je zaželimo! —

In česa traži tako kulturno delo žene?

Dosti dobre volje in razumne premišljenosti! Teh zmognosti pa večina žen nima, in zakaj ne? Ker nismo uživale vzgoje, ki bi nas privedla do tega. A zato ne rok križem! — Izobražena žena, ki se v polni meri zaveda gorenje zadače, zna, da se lahko tudi potom samovzgoje povzpe do neke gotove popolnosti in reši s tem obenem dvoje nalog!

Samovzgoja je težka, mučna in dolgotrajna, a sčasoma se vedno hitreje poplača trud s samim seboj. Uvideti pa moramo, da edina rešitev naše odrasle generacije obstoja v s a m o v z g o j i, ki se je moramo oprijeti odločno z vso silo naših duš. In brez odlašanja — ne jutri, še danes!

(Dalje prih.)

Vsak Jugoslovan mora biti član „Jugoslovanske Maticе!“